

**Виговська Н.Г., д.е.н, професор,
завідувач кафедри фінансів і кредиту
Шинаков А.В., магістрант**
Державний університет «Житомирська політехніка»

НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ВНУТРІШНЬОГО АУДИТУ В КОНТЕКСТІ МОДЕРНІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНИХ ФІНАНСІВ

Згідно зі стратегією сталого розвитку «Україна-2020» одним із завдань її реалізації є реформа державного фінансового контролю та бюджетних відносин. Незважаючи на те, що державний фінансовий контроль безпосередньо охоплює лише суспільну частину сукупного продукту, опосередковано він впливає на діяльність суб'єктів господарювання та громадян (шляхом перевірки складання податкових декларацій, в процесі виконання державних замовлень тощо). Фінансовий контроль – це не лише засіб забезпечення законності при здійсненні фінансової діяльності держави та муніципальних органів. Він передбачає наявність зворотнього зв'язку, який виражається в активному впливі контролю на більш раціональне використання фінансових ресурсів, в усуненні перепон оптимальному функціонуванню всіх ланок фінансової системи. Ця мета реалізується шляхом зміцнення режиму економного використання грошових коштів та матеріальних цінностей на бюджетних підприємствах, а також впровадження системи внутрішнього аудиту.

Як показує досвід західних країн, один з напрямів удосконалення взаємодії рівнів системи фінансового контролю – використання результатів роботи внутрішніх аудиторів. Сьогодні розширюється практика залучення робочих документів внутрішнього аудиту, а також безпосередньо внутрішніх аудиторів для надання допомоги зовнішньому аудиту та державному контролю. Це обумовлено тим, що ефективність системи внутрішнього аудиту є фактором довіри до системи фінансового контролю підприємства, яке перевіряється, та може істотно скоротити обсяги та затрати на перевірку. Виходячи з цього, виникає необхідність у формуванні ефективної системи внутрішнього аудиту на підприємствах, в першу чергу, державної форми власності.

Традиційно вітчизняна система державного фінансового контролю є трирівневою і охоплює: 1) зовнішній контроль; 2) внутрішній аудит; 3) внутрішній контроль. Оцінка рівня розвитку державного фінансового контролю свідчить про те, що найбільш розвинутим на сучасному етапі є саме зовнішній контроль, що обумовлено значною контрольно-ревізійною практикою існування централізованого контролю в колишньому СРСР, який мав фіскальний характер. Навпаки, в умовах децентралізації фінансових відносин основна увага приділяється розвитку внутрішнього аудиту та внутрішнього контролю як складовим державного фінансового контролю, що дозволить в майбутньому створити сприятливі умови для уникнення фінансових порушень у бюджетній сфері, підвищити ефективність використання бюджетних коштів та державного майна, посилити відповідальність та підзвітність керівників підприємств, установ, організацій у системі державного управління. За оцінками закордонного досвіду контрольної діяльності саме внутрішній аудит та внутрішній контроль посідають центральне місце у контрольних системах європейських країн.

Визначальними передумовами трансформації системи державного внутрішнього фінансового контролю в Україні на сучасному етапі господарювання є такі: 1) недовіра існуючих контрольних методів (наприклад, ревізії, перевірок), що мають наступний, а не попередній характер; 2) потреба здійснення адміністративної реформи, спрямованої на розвиток децентралізації фінансів, що повинно збільшити відповідальність керівників при управлінні державними установами та відповідно бюджетними коштами; 3) необхідність подальшої імплементації передового європейського досвіду у сфері контрольної діяльності державних органів та адаптації української системи державного внутрішнього фінансового контролю до вимог Європейського Союзу.

При впровадженні системи внутрішнього аудиту в бюджетних установах постає проблема розробки принципів, прийомів та методів його здійснення. В спеціальній літературі недостатньо дослідженими є недоліки, існуючі на бюджетних підприємствах при організації внутрішнього контролю. Ці недоліки часто визначаються недосконалістю зовнішнього нормативного забезпечення функціонування відділів внутрішнього аудиту у бюджетних установах, зокрема: 1) складність розуміння сутності елементів системи внутрішнього аудиту в бюджетних установах; 2) відсутність або суперечливість професійних стандартів діяльності внутрішніх аудиторів; 3) відсутність єдиних вимог до професійного та освітнього рівня внутрішніх аудиторів.

За проаналізованими звітами Державної аудиторської служби щодо оцінки внутрішніх аудитів протягом 2015-2019 років різноманітних об'єктів державної власності було виділено такі спільні недоліки: 1) не на всіх перевірених об'єктах створено підрозділ внутрішнього аудиту, який є функціонально і організаційно незалежним від керівництва підприємства. Досить часто його діяльність є формальною або поєднаною з виконанням інших функцій, що порушує існуючі Стандарти внутрішнього аудиту; 2) затвердження планів внутрішнього аудиту часто здійснюється із порушенням термінів, визначених Стандартами внутрішнього аудиту; 3) недосконалість внутрішньої нормативної бази з проведення та планування внутрішніх аудитів; 4) відсутність у нормативних внутрішніх документах затверджених критеріїв для формування планів аудиту; 5) відсутність або неповнота проведення попереднього дослідження обраних для внутрішнього аудиту об'єктів; 6) неврахування специфіки діяльності бюджетної установи при формуванні нормативної бази внутрішнього аудиту; 7) недотримання або неповне дотримання вимог Стандартів при реалізації результатів внутрішнього аудиту. Наведені недоліки свідчать про необхідність підвищення особистої відповідальності керівників розпорядників бюджетних коштів за планування та організацію внутрішніх аудитів в бюджетних установах та необхідність закріплення цієї норми у нормативних документах, що регулюють порядок проведення оцінки якості внутрішніх аудитів на об'єктах державної форми власності.